

DIALOG vsebuje v nasprotju z monologom dva elementa: poslušanje ali sprejemanje in govorjenje ali dajanje. Obe sestavini sta za dialog bistveni.

Za iskreno poslušanje se človeku nikakor ni treba odpovedati lastnemu stališču, ampak mu mora biti to stališče popolnoma jasno, tako da je človek zmožen ob poslušanju sobesednika prepoznati svoje prepričanje, izpopolniti ga in obenem tudi sobesedniku pomagati, da ta njega posluša in izpopolni enako svoje nazore. Vsekakor pa vidimo, da je z jasnostjo lastnega stališča v dialogu nujno povezana odprtost za nova spoznanja in za popravke tega, kar znamo.

Dialog sloni na človekovi zavesti, da so tudi drugi sposobni spoznati resnico, da je človeško spoznanje večkrat močno omejeno in da so v še tako čudnih nazorih tudi drobci resničnega spoznanja. Dialog vključuje precejšnjo mero ponižnosti, spoštovanje do drugega človeka, spoštovanje njegove osebe in svobode, vključuje ljubezen. Zato bi mogli reči, da je dialog iskanje resnice in sožitje v medsebojni ljubezni, kar je čisto krščansko, evangelijsko.

Pripravljenost, da nekomu prisluhnemo, je dokaz božjega kraljestva ali božjega življenja v nas, življenja, ki nas kar najtesneje povezuje z Bogom, ki je ljubezen, in z ljudmi, ki jih vse objema in med seboj povezuje isti Bog. To je dokaz, da res hočemo živeti po božji podobi in da smo prevodniki ljubezni, ki je v troedinem Bogu. To je končno dokaz, da hodimo za Kristusom, ki se je vsega daroval Očetu in se vedno z največjo ljubeznijo sklanjal k človeku.

Dialogičen odnos med ljudmi pa je tudi zahteva našega časa, ki ga določujejo: socializacija, pluralizem in planetizacija.

Osamljenost in vsiljevanje nazorov s pomočjo pritiska sta vedno bolj nesmiselna in vedno manj mogoča pojava v našem času. Odkočiti se za dialog se zato pravi prisluhniti znamenjem časa.

Škof vekoslav grmič,
v eseju Cerkev monologa -
Cerkev dialoga
znamenje 3/4, I

obračun

V BUENOS AIRESU živeči redni in podporni člani Slovenske kulturne akcije so se v soboto 31. julija 1971 ob petih popoldne sešli v Slovenski hiši k redni dveletni skupščini. Naglavni namen tega zbora, ki so se ga po pooblastilih udeležili tudi redni člani drugod po svetu, je bil resen in stvaren obračun dejavnosti Kulturne akcije v delovnem obdobju od zadnjega občnega zbora v marcu mesecu 1969. Letošnji občni zbor je po tehtnih poročilih predsednika, odbornikov in vodij odsekov izkazal, da je bilo naše delo v zadnjih dveh letih plodno in da so sadovi tega dela vidni.

Občni zbor je v prvem delu obravnaval poročilo predsednika, blagajnika in vodij odsekov. V drugem so bile volitve novega odbora, spremembe in dostavki k sedanjim pravilom, pa slučajnosti. Zbor je vodil *predsednik dr. Tine Debeljak*; zapisnik je pisal *Joža Vombergar*; skrutinatorja sta bila *Pavči Eiletzova* in *Marjan Willenpart*. Zapisnik zadnjega občnega zbora je prebral arh. *Marjan Eiletz*.

Predsednik dr. Debeljak je poročal o delu v preteklem dveletnem obdobju in o smernicah, ki so Kulturno akcijo pri delu vodile. Na zunaj je to delo predvsem vidno v naših publikacijah: dopolnili smo nedopolnjeni 10. letnik knjižnih izdaj – izdali smo pesniško zbirko Milene Šoukalove, pa Nartelja Velikonje zbirko črtic in novel Zanke; zraven pa še zadnji zvezek 10. letnika Meddobja. V novem 11. letniku smo izpolnili vse napovedi: izdali smo 4 zvezke Meddobja v uredništvu Franceta Papeža, od rednih knjig pa Mauserjeve Ozare, Ilijevo povest Huda pravda in Vladimira Kosa pesniško zbirko Ljubezen in smrt. In še nekaj, ki je že 79. publikacija Slovenske kulturne akcije. Izpolnili smo tudi obljubo darovalcem jubilejnega daru za Glas ob 15-letnici našega periodika z izdajo monumentalne bibliofilske antologije poljske medvojne lirike v prevodih Tineta Debeljaka pospremljene z lesorezi Bare Remec „Žalost zmagovalstva“. Glas je redno izhajal vsak mesec v 1600 izvodih: deležni so ga zastonj za slovenstvo in slovensko kulturo vneti rojaki po vseh kontinentih.

V Buenos Airesu se je delo kazalo tudi v vrsti že tradicionalnih kulturnih večerov, s katerimi smo letos stopili v 18. sezono. Prišteti jim je treba še vrsto kvalitetnih gledaliških predstav, ki so podoba zmogljivosti slovenskega gledališča v sodobnem naponu na meji pamepeanske brezkončnosti.

Za posamezne delovne odseke so skupščini poročali: dr. *Alojzij Kukovica* za filozofski odsek, *France Papež* za literarnega in uredništvo Meddobja, dr. *Mirko Gogala* za teološki odsek, *Nikolaj Jeločnik* pa za gledališkega, glasbenega in uredništvo Glasa. Iz poročil je očito, da je prizadevanje v vseh odsekih znanstveno in umetniško poklicno.

Blagajniško poročilo je podal blagajnik *Ladislav Lenček*. Številke, suhe, pa velike, ne pričajo o presežku: pričajo o mnogih in težkih denarnih težavah, s katerimi se Kulturna akcija ubada že dolgih osemnajst let in jih sama, brez velikodušne, a hkrati tudi moralno dolžne pomoči in naklonjenosti odjemalca slovenske kulturne tvornosti ne bo zmogla. Naloga novega odbora bo v veliki meri prav ta, da bo vse storil za izboljšanje gmotnega stanja v Kulturni akciji. Zborovalci so si bili edini, da je dolžnost slovenske zdomske javnosti s svojim gmotnim deležem omogočiti tvorno dejavnost slovenskega kulturnika v velikem svetu. Brez zavestnosti o tej moralni in narodni dolžnosti vseh v zdomstvu živčih Slovencev brez izjeme ni mogoče misliti na plodno življenje ne le Kulturne akcije, marveč sploh slovenskih ustanov in prisotnosti slovenstva kot kulturne skupnosti v velikem svetu.

Razrešnico staremu odboru je skupščini predlagal član nadzorstva *Joža Vombergar*. Pri volitvah je bil potrjen stari odbor z nekaterimi spremembami. Novi odbor Slovenske kulturne akcije je naslednji: predsednik dr. *Tine Debeljak*, podpredsednik arh. *Marjan Eiletz*, tajnik *France Papež*, blagajnik *Ladislav Lenček*; v nadzornem odboru pa sta *Joža Vombergar* in *Marjan Willenpart*. Vodje odsekov so isti kot do zdaj.

Spremembe in doneske k pravilom, ki jih je odobril občni zbor, bomo objavili v prihodnji številki Glasa.

“contra”, “anti” y - “concordia”

por julián marías

Yo tengo una hostilidad constante a todas las expresiones negativas; tengo gran temor a las formas precedidas por un “contra”, por un “anti”. Por una razón elemental, y es que toda forma que es “contra”, que es “anti”, se convierte automáticamente en un parásito de eso “contra” lo cual, “anti” lo cual es. Pienso que si se es antifascista, anticomunista o contrarreformista, se define uno a sí mismo en términos negativos, es decir, en función de esa realidad contra la cual se está, contra la cual se va. Y entonces, naturalmente, se pierde la iniciativa, la actitud propia y positivamente creadora; se convierte uno en un reflejo, en una contraposición, a veces mecánica, de aquello a lo cual uno se opone, y que es precisamente la que tiene la iniciativa.

En este sentido, el nombre “Contrarreforma” me parece peligroso. El catolicismo no puede estar contra nada, sino que tiene que afirmarse a sí mismo en su realidad positiva. El que pueda, secundaria-

mente, oponerse a algo o contradecir algo será mera consecuencia de su afirmación positiva; nunca una actitud originariamente negativa.

La palabra concordia no quiere decir acuerdo. No existe nunca en una sociedad viva acuerdo, unanimidad, homogeneidad; debe haber luchas y oposiciones; pero todas ellas se dan, en una sociedad sana, dentro de una unidad irrompible, inquebrantable. La concordia consiste en la decisión radical de convivir, de vivir juntos pase lo que pase, aunque unos se enfrenten con los otros. Lo mismo que una familia puede discutir interminablemente, y todas las familias verdaderas lo hacen a la hora de las comidas, y pueden tener diferencias, pero están unidas por esa concordia, por la decisión de vivir todos juntos bajo el mismo techo, unidos por vínculos que no se rompen por nada.

(De la conferencia “La figura del sacerdote ayer y hoy”)

kulturni večeri ki so bili

3. kulturni večer

PRAZNIK JUNAKOV je Slovenska kulturna akcija počastila s 3. kulturnim večerom v soboto 26. junija 1971 ob osmih zvečer v veliki dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu. Gledališki in glasbeni odsek sta za to priložnost pripravila avdiovizualni koncert s predvajanjem monumentalne kantate modernega poljskega skladatelja **Krištofa Pendereckija TRPLJENJE NAŠEGA GOSPODA JEZUSA KRISTUSA PO LUKEŽU**. Domobranskega pokola 1945 in nasilne smrti Narteja Velikonje se je z gloso „Na cesti“ (objavili smo jo v julijski številki Glasa) spomnil France Papež, medtem ko je Nikolaj Jeločnik uvodoma poudaril, da je večer namenjen počastitvi slovenskih domobraskih junakov. Pendereckijeva kantata je nedvomno bogat kulturni šopek, ki ga Kulturna akcija polaga na bronasti lik njihovega spomina. Na kratko je označil Pendereckijevo mesto v sodobni glasbi, njegov pomen pri iskanju novih glasbenih izraznosti in se hkrati pomudil pri razčlenjenju pasijske kantate same. Koncert sam je bil skrbno pripravljen, s posebnim poudarkom na občasnih projekcijah svetovnih in slovenskih križevih potov, od najslovitejših mojstrov, do anonimnih slovenskih gotskih in baročnih podobarjev: diapozitive je skladno z besedilom pasijona izbral in pripravil **arh. Jure Vombergar**, ki mu je s tehničnimi dosežki zvoka, svetlobnih učinkov in panoramične projekcije iz treh projektorjev hkrati pomagal mladi **Franci Willenpart** z **Lojzeto Rezljem**.

Večer je bil dogodek v dejavnosti Kulturne akcije v Buenos Airesu. Želimo samo, da se ta dejavnost na področju audiovizije še poveča, kar se nam obeta za bližnji večer poezije **Vladimira Kosa** in za **J. S. Bacha Matejev** pasijon, ki ga oba odseka pripravljata na pobudo msgr. **A. Oreharja** za veliki teden v marcu.

kulturni večeri ki bodo

(6. kulturni večer, v soboto 4. septembra 1971.)

Večer je pobudil filozofski odsek. Predaval bo o gornjem vprašanju **dr. Vinko Brumen**. Pletel in razpletal bo naslednje misli in zaznanja:

VELIKO in zamotano vprašanje, kako je s slovensko filozofijo, bomo skušali razdrobiti v vrsto manjših vprašanj, na katera bomo skušali najti odgovore.

Prvič: Ali moremo sploh govoriti o slovenski filozofiji? Ali ni resnica, ki jo išče filozofija, vedno in za vse enaka in ni posebne slovenske resnice, ki naj bi jo odkrivala slovenska filozofija? Moremo ali bi mogli Slovenci obči resnici dodati svoj prispevek?

4. kulturni večer

NOVE TEORIJE O ETNOGENEZI SLOVENCEV je bilo predavanje, ki ga je na 4. kulturnem večeru, v soboto, 17. julija ob osmih, v gornji dvorani Slovenske hiše imel v okviru zgodovinskega odseka **dr. Tine Debeljak**. Večer je vodil vodja odseka **dr. Srečko Baraga**.

Predavatelj je uvodoma opisal pomen etnogeneze, ki se mora predvsem zahvaliti za svojo plodnost arheološkim izkopanim. Arheološka znanost se je v zadnjih desetletjih pred drugo veliko vojno razgibala tudi med Slovani in odkrila marsikatero skrivnost postanka in začetkov slovenskih narodov. Prazgodovinske kulture kot so lužiška, visoka, tripilska predstavljajo prvo diferenciacijo med indoevropskimi skupinami prebivalcev poznejših slovanskih teritorijev. Praslovanska jezikovna skupina se je začela diferencirati v posamezne jezikovne posebnosti, kar je vedlo v oblikovanje jezikovno različnih narodov okrog leta 1100 na ozemljih, kamor so se poselili po preseljevanju narodov. Debeljak je o novih teorijah o nastanku Slovanov govoril predvsem na podlagi poljskih virov, kot jih podajajo arheologi **Sulimirski**, **Krizanowski**, **Czekanowski**, zlasti pa slavisti **Lehr**, **Splawinski** in **Labuda**. Pomudil se je ob razlagi imena „Slaven“, za kar je navajal kopico kakih 20 razlag; omenil je naselitev Slovanov na Balkanu in naselitev v današnji Sloveniji. O kralju Samu in njegovem izvoru je govoril po monografiji prof. **Labuda**, omenil pa tudi najnoveše študije, ki govore, da slovenski kralj ni bil Kelt, marveč Karantan. Omenil je hrvatsko teorijo o iranskem gotskem oz. ilirskem počelu Hrvatov ter teorijo prof. **Hauptmana** o karantanskih Slovencih (kosezi).

vprašanja slovenske filozofije

Drugič: Ali imamo dejanski vendar neko slovensko filozofijo, kakor gotovo imamo slovenske filozofe? Če jo imamo, koliko je slovenska in v čem je njej slovenski značaj? Moremo govoriti le o slovenstvu filozofov ali tudi o slovenstvu filozofije?

Tretjič: Kako je filozofija in posebej filozofija slovenskih filozofov vplivala na naše narodno, zlasti še naše kulturno življenje? Kako se ti vplivi kažejo danes in tukaj med nami? So pozitivni ali negativni?

Četrtič: Kako je s filozofijo med nami v zdomstvu? Imamo kake posebne, lastne probleme, ki naj bi jih reševala filozofija? Kaj bi nam ta mogla dati? Jih rešujemo filozofski? Kaj bi v tem pogledu mogli storiti, da ne rečemo: morali storiti?

ustvarjalci

NA TEM OTOKU živi z nami kakih deset do petnajst ustvarjalcev, morda več, morda manj – so mnenja, da je med ustvarjalce prištet tudi kulturne organizatorje, družbeno-politične delavce in nekatere napredne teologe. Njihova objektivna pomembnost je v tem, da nas povezujejo z neko višje postavljeno življenjsko prakso, da nam dajejo odgovor na vprašanja, ki smo si jih postavili na začetku bivanja na otoku, pa tudi da se spoprijemajo z resnicami in lažmi; njihovo zgodovinsko poslanstvo je v tem, da so med najbolj odgovornimi, da ostane ta otok del slovenskega ozemlja. So kritiki in dialektiki, kulturni aktivisti, preroki in pesniki – na prsih nosijo znak, ki jih druži v posebno „zvezo“. Vendar jih malokdaj vidimo; v skupnih domovih, v klubih in v družbi jih prekrivajo funkcionarji in dogmatiki, proizvajalci in trgovci, vendar oni so – ustvarjalci, bivajo med nami in delujejo. Njihova obveznost se razteza ne samo na posamezne otočane, ki bi se kakor koli zanimali za njihovo delo, ampak na vso našo družbo. Nekateri imajo prav vražje moči v sebi, njihova dela uravnavajo in usmerjajo, njihove besede ubijajo in pretresajo. Gotovo drži tudi za ustvarjalce na tej zemlji, kar pravi pisatelj Solženicin v Prvem krogu „So neka druga vlada – to pomeni: pisatelj kot instanca, neodvisen od partije in vlade, kot samostojna moralna avtoriteta.“

Kaki dve uri hoda od obale, na zahodnem robu mesta, kjer je zidovje atlantskih objektov vidno samo še kot vrsta pošastnih, polpotopljenih velikanov, se pot nenadoma okrene v hrib. Široka asfaltna cesta ji dovoli, da se od nje odtrga in se vzpne sama po strmini med hrasti in temno zelenimi araukarijami. Ob tej poti si je postavil svoj dom eden od starejših slovenskih ustvarjalcev med nami – hiša stoji med drevjem, nekoliko na samem; po tej poti grem nemalokrat, kadar se hočem spočiti od prelete metafizike vicanja v mestu. Vstopim – on je redno sredi ustvarjanja; v pretirani temperaturi leta sedi z zaviranimi rokavi srajce in zbira poročila, sestavlja formule in politične obrazce, piše prozo, zapisuje vizije. In vse to spravlja na police, kjer se kopičijo spisi, zapisi in zgodovine. To bo imelo nekoč veliko vrednost – pravi – nekoč, ko se bomo vrnili z otoka na celino. S seboj moramo prinesiti dela in stvaritve; spisana moramo imeti navodila, sestavljene pesmi in drame, natančno določena poročila, navedbe, načrte in dokumente. Ko ga poslušam, se mi stori milo – in mu verjamem. Sem za to, da iz te pokopane kulture prinesemo nova dela, novo življenje.

Ko bo prišel čas, da se bo pisala zgodovina slovenstva na tem otoku in v tem mestu, bo zgodovinar posvetil posebno pozornost stvariteljski moči in viziji ustvarjalcev, njihovi družbeni razgibanosti, izvirnosti, pogumu ter sploh njihovi zgodovinski odgovornosti. Kdo je odgovoren za današnjo najvišjo, čisto stvariteljsko akcijo na otoku? Morda sploh ni pravih imen, ampak samo psevdonimi in funkcije. Literati, filozofi, odrski ustvarjalci, duhovni revolucionarji... Konspirativna imena: Vinko, Peter, Vladimir, Nikolaj, Mirko, Alojz... so realisti in romantiki, zagovorniki in nasprotniki dialoga, vneti privrženci koncilskih naznanil, po drugi strani pa najčistejši, dejal bi, zakrknjeni tradicionalisti, nonkonformisti, antirojalisti, strukturalisti... Misser Catulle!

Naši ustvarjalci so bili prav gotovo poklicani – ali vrženi v te kroge zato, da bi mogli ustvarjati v miru – hočem reči v boju – kajti pravi ustvarjalec mora imeti okolje, ki ga napada, draži, vzpodbuja in zbada. Prišli smo, da bi se borili za resnico in da bi izgubljeni boj spreminjali v nesmrtna dela. Končno pa se tudi zavedamo, da vsak resnični ustvarjalec ne razlaga sveta, ampak ga spreminja – je revolucionar. Resnični ustvarjalec ne miruje, se ne oddaljuje iz mesta, ne hodi nazaj, ne odstopa in se ne zapira. Sploh so ustvarjalci podobni drevesom: rastejo, cvetijo, zorijo... nato začno šumeti v viharjih in tuliti. Ko dosežejo svoj čas, se začno rušiti in odmirati. Kar zadeva staranje in odmiranje, bi rad navedel samo resnična dejstva: grem prek parka v mestu in jih vidim – nekdanje ustvarjalce,

aktiviste – kako posedajo in se sklanjajo po klopih; govoré samo še sebi in otrokom. Dobim se z njimi v gostilni, kjer so na večer pri kozarcu vina, kjer se sicer še pridružajo, govorijo, tudi pišejo, a ne ustvarjajo več – njihov čas je minil. Samo še sem in tja tolčejo po kakšnih bobnih, da jih je slišati ure hodá naokoli, nato zaplešejo, se zavrté v kólu in padejo.

Topel nedeljski popoldan je, megle so se porazgubile, nebo se je očistilo in dvignilo, sonce je osvetilo kamnite sklade starega mesta. Zunaj na morju drsi veter proti vzhodu in kodra vale. Hodim po cestah in premišljam o tisti „zvezi“ ustvarjalcev. Tu nekje mora biti... Sicer pa mi je popolnoma vseeno. Pozabim. Posebno še, ko grem mimo zabavišča, kjer se navadno zbira družba naših mladih ljudi – zdaj zaslišim že kvadro naokoli poskočne melodije in veselo vpitje. Vstopim in sedem – naročim kozarec vina in sem vesel. K vragu vse drugo! Tu ni žgočih spominov, ni očitaj, ni retrospektivnega idejnega boja. Sveži obrazi, da jih je človek vesel. Kdor bo zapisoval zgodovino našega slovenstva v teh napol mitičnih zemljah in bo prišel do tu, bo sedel morda v prav tale kot, izpraznil kozarec in vrgel vse skupaj na polito mizo. V sladki opijanjenosti bo zagledal konec svojega popisovanja... ali pa začetek novega. Kdo ve, če se ne bo zazrl v prve strani nove knjige, bolj spodobne in koristne.

Sodim, da je stvar o ustvarjalcih vredna zapisa, vendar bi se v opredeljevanju, komu gre to ime in komu ne, lahko zelo zmotili. So ustvarjalci, ki delajo, ustvarjajo, so pa lahko tudi samo „honoris causa“ – živijo od svojega nekdanjega dela. Pravzaprav bi moral človek najprej preiskati in spoznati njihovo „zvezo“; v njej so združeni z našimi ustvarjalci tudi oni z drugih otokov in pristanišč. Pravkar mi je pisal prijatelj Vinko, star in soliden ustvarjalec: „Po vseh izkušnjah zadnjih let vidim, da spadam v „zvezo“...“ Tu je bila, vsaj do pred kakimi dvema ali tremi leti zbrana vsa ustvarjalska moč. Danes je drugače – se pravi: nekoliko drugače. Imel sem redko priložnost, da sem padel prav takrat – bilo je pred kakimi dvema ali tremi leti – v tisti literarni salon, kjer so se tajno in konspirativno zbrali najvidnejši člani. Takrat sem jih spoznal in od takrat se zanimam za „zvezo“, ki naj bi ustvarjala naši družbi to, kar je najbolj potrebno za njen obstoj in napredek.

Bilo je na večer, nameraval sem v kino, vendar sem stopil še prej v salon na whisky. Takrat so prišli, kot da bi jih rodila bližajoča se noč. Posedli so vsak na svojo stran salona – morali sta biti, kot sem spoznal, dve skupini; eni so sedli k oknu, drugi na klop ob zidu. Bili so očitno razburjeni, pa niso dosti govorili. Po kratkem pozdravu enih in drugih so začeli – ustvarjati, se pravi, ustvarjati na poseben način. Kratki govori, mojstrska dela, nove ideje, dokazi in dokumenti. Ena in druga stran je mrzlično zapisovala, dokazovala, se izjavljala za in proti. Subtilne teorije... Sekretar je zbiral papirje, štel glasove, tehtal dokaze. Strmel sem in se resnično bal. Čez kake tri ure intenzivnega dela sta obe skupini – ena v temnem in zakajenem kotu, druga pri mizah in ob oknu – zapadli v nesoglasje. Polemika se je spremenila v očitno nedisciplino. Avtorji so prišli navskriž z avtorji, ideologi z ideologi, mistifikatorji z realisti, teologi s teologi... Sestanek se je končal katastrofalno. Ustvarjalci tistega omizja, ki je bilo vstran od okna, so začeli naglo zapuščati lokal, vendar niso mogli nikamor, ker so bila glavna vrata na cesto zaprta – ne vem, kdo hudiča jih je prav takrat zapahnil. Samo enega sem videl, kako je skočil skoz okno in zdivjal na cesto. Vsi drugi pa so se začeli kar na lepem razkrajati, v trenutku so izgubili svoje moči in podobe in izginili so kot sence, kadar nastopa dan.

To je bilo pred dvema ali tremi leti – danes imam zanesljiva poročila, da so se znova pojavili, vsaj nekateri od njih, in da že spet delujejo v svoji „zvezi“.

france papež

france papež

urednik
meddobja

v razgovoru z glavnim urednikom splošnokulturne revije meddobje in vodjem literarnega oddelka slovenske kulturne akcije, pesnikom, esejistom in prevajalcem **francetom papežem** je beseda nanekla tudi na pesnikovo ustvarjanje v kulturni akciji, na njegov pogled v prisotnost slovenskega zdamskega književnika, ki mu je možnost dela v matični domovini zaradi diktature onemogočena, na poslanstvo slovenskega ustvarjalca v svetu; vprašanja, odgovori, mnenja, misli – mozaik pestre živosti, ki ga predstavljamo bravcu.

Samo kratek oris tvoje življenjske poti: predvsem tvoje literarno delo, dosedanje publikacije.

Sem iz Bele krajine, iz Črnomlja. Pot v svet se mi je začela po italijanskem razpadu. Vodila me je prek roških gozdov, prek Ljubelja, nato prek Italije. V Argentini sem se začel bolj sistematično zanimati za literaturo, za umetnost, za filozofijo. Doma mi je bila in bi mi bila onemogočena možnost študija in ustvarjanja. V svetu sem spoznal nekatere mojstre (Eliot, Heidegger), ki so mi, poleg domačih, postali vzor estetskemu izpopolnjevanju in odkrivanju miselnih človeških vrednot v domači besedi. Kulturna akcija mi je pred leti tiskala pesniško zbirko „Osnovno govorjenje in petje“. Za oder sem poslovenil Eliotovi drami „Družba pri koktajlu“ in „Umor v katedrali“: prvo je uprizoril gledališki odsek Kulturne akcije, drugo pa akademiki za desetletnico svojega društva.

Kako si se znašel kot politični emigrant književnik? V čem je bistvo takšnega ustvarjalca?

O bistvu slovenskega ustvarjalca književnika v zdomstvu bi bilo mogoče dosti povedati, vendar mislim, da je široka zavest sveta po eni strani in globoka zvezanost z rodno zemljo po drugi, tisti vir, iz katerega more emigrantski književnik pravilno zajemati in se oplajati. Njegovo bistvo ni izgubljenost ali odtrganost; v tujih zemljah občuti popolnejšo strast do slovenstva in do zemlje, iz katere je bil vržen; njegove korenine postanejo drugače zavite, kot korenine književnika v domovini, sprejemanje sončne luči in dihanje pa mu je sploh drugačno. Pri zdomcu je beseda, kadar in če doseže svojo zrelost – kar je skoraj nujno redko – bolj presončena in prizadeta. Med njim in izhodiščno zemljo obstaja dialektična vez zavutih in kitastih korenin. Ta književnik ni v slepi ulici, ampak nasprotno v široko odprtih, polikromatičnih horizontih; v stvarnosti, ki ga – kot Odiseja – vabi in vihari in pregneta.

Kako gledaš na pojav Slovenske kulturne akcije: se ti zdi, da je njen obstoj še upravičen, ko pa nas je ustvarjalcev v političnem zdomstvu vedno manj, ustvarjalnega naraščanja pa ni? Kako gledaš na knjižno in revialno produkcijo v Kulturni akciji?

Slovenska kulturna akcija je osrednja emigrantska ustanova, vendar je kot ideja in kulturno delovna projekcija tako močna in transcendentna, da ne bo mogla biti uničena v bližnji bodočnosti zaradi kakršnih koli političnih, osebnostnih in tudi ne gmotno finančnih vzrokov. Bila je namenjena v svojih začetkih izključno ustvarjalcem političnim emigrantom, vendar pa so se od takrat razmere dokaj spremenile. Prišel bo čas, ko se naj Slovenska kulturna akcija odpre tudi drugim pošteno mislečim slovenskim kulturnim delavcem, posebno še, če se bo struktura slovenskih zdomcev razširila in poglobila z novimi političnimi in nepolitičnimi emigranti. Idejo Slovenske kulturne akcije moramo poglobljati in razširjati, to je naš veliki delokrog in najbližja akcijska naloga. Biti moramo odprti in svobodni. In morda je tu največje važnosti prodoren časopis in dobro urejevana revija.

Urednik: Kakšni so tvoji načrti z Meddobjem? Do zdaj si uredil štiri zvezke revije, ki je izpolnila enajsto leto življenja. Kje so težave pri urejanju; kakšno smer naj po tvoje revija ubere? Eni zahtevajo, da je odprta, pluralistična; manjšina terja nekakšno izoliranost, četudi na škodo vsebini in kvaliteti...

Z Meddobjem nameravamo pokazati, da smo in da delamo. Ni čudno, da smo izgubili velik del sodelavcev, ko pa je revija precej let hiralala in nazadnje praktično zamrla. Z enajstim letnikom smo hoteli doseči, da bodo ustvarjalci po svetu dobili zaupanje in tudi veselje do dela in objave pri nas. Hočemo jih pripraviti, da jim bo v čast objavljati pri nas. Uspeh se že kaže. Če bomo mogli z rednim izhajanjem dobrih prispevkov nadaljevati, se bo znova zbralo okoli Meddobja večje število stalnih in vrednih sodelavcev. Vemo, da je revij s takim zastavljenim nivojem, kot je Meddobje, malo. Naša moč bo v pritegnitvi svobodnega sodelovanja čim večjega kroga sodelavcev. Objavljamo, če so vredna, tudi dela, ki pridejo kakorkoli iz Slovenije. To je politika poživitve in odprtosti. Ne mislim, da mora biti revija nadpolitična ali nenazorska; odločiti pa se mora za pluralistično odprtost in svobodo objavljanja nazorsko in umetniško vrednih prispevkov.

Kako gledaš na možnost kulturnih stikov med nami in Slovenijo, posebej s pisatelji in pesniki tam? Kaj naš stik z zamejstvom – Trst, Celovec?

Brez zveze s Slovenijo in brez zveze z zamejstvom ne moremo zadovoljivo obstajati kot slovenstvo. Te zveze pa so lahko različne: Iz Slovenije potrebujemo knjige, revije; zasledovati moramo kulturno in politično delo doma, svesti si moramo besedo in izraz, obnavljati nenehno starega duha slovenstva – to je naša najbližja stvarna politika. Obenem pa moramo tudi mi „oddajati“ za Slovenijo. Nekaj bo prišlo tja – če ne danes, pa jutri. Navezati moramo stike s tistimi, ki so nam naklonjeni v Sloveniji. Predvsem pa moramo nujno obdržati in poglobiti stike z vsemi ustvarjalci v Trstu in Celovcu in sploh zamejstvu. Zaprtost in ločenost sta nam najbolj nevarni; v svoji politiki ne smemo postati odtujeni in svojski.

Kako se odziva publika na naše delo: recimo bravci? Ima naše pisanje in tudi drugačno umetniško, pa znanstveno ustvarjanje sploh še smisel, namreč kot politično-emigrantsko, posebno ko povečini že dolgo nismo več prepričani o pravilnosti naše „politike“?

Publika zna ločiti med tem, kar je vredno in literarno prečiščeno, ter med tem, kar umetniško ni dovršeno in vsebinsko pretehtano. Nedožorela dela so končno vedno hladno sprejeta tudi pri širši publiki. Isto se godi z deli zgodovinsko politične vsebine, če niso stalno prečiščena in doživeta. Naše pisanje mora imeti svojisko duhovno obelježje – koreninsko in širinsko. Ustvariti svet in človeka iz organskega življenja v moderni čas. Naše pisanje bo dobilo svoj smisel, kadar bo izraz našega resničnega sta-

nja, naših najglobljih prepričanj, iskrenega boja, pravih namenov.

**Kaj pričakuješ od slovenske zdomske javnosti?
Kaj od nepristranskega, iskrenega bravca doma?**

Publika v zdomstvu in zamejstvu, tudi v matični domovini, kolikor more seči po naših publikacijah, bo sprejemala vsa vredna dela, ki jih bomo objavili, tudi če ne bodo samo „naša“. Ne smemo biti egoisti.

Tvoj pogled na sodelovanje književnikov iz matične domovine v naši reviji: se ti zdi umestno? Ali naj ostajamo res tako „svojski“, da odklanjamo vsak prispevek iz matične Slovenije?

Kot rečeno – pozdravil bi vsako iskreno sodelovanje iz zamejstva in od doma v reviji svobodnih kulturnih in duhovnih razsežnosti. Tu bi prišlo lahko do pravega pluralističnega stičišča vseh slovenskih svobodnih ustvarjalcev. Kolikor bi prišla ponujena dela iz Slovenije, jih moramo široko sprejeti, če le pomagajo dvigati vsebinsko in estetsko raven naših publikacij in če zadoščajo pogoju, ki je izražen v 3. členu pravil Slovenske kulturne akcije, se pravi: če ne

nasprotujejo naravnemu etičnemu zakonu, potrjenemu in izpopolnjenemu po krščanskem svetovnem nazoru. Ne smemo se zapreti in postati samovšečni. Iskati moramo objektivne, moralne in estetske vrednote. Vsa ta problematika, ne pozabi, ni nova in ni zrasla samo v meni – jasno je izražena in določena v 4. členu pravil, kjer stoji, da je namen organizacije „pospeševanje slovenske kulture“... in da organizacija „pobuja delovanje slovenskih kulturnih delavcev“... in da „pospešuje stike s slovenskimi in drugorodnimi kulturnimi delavci“.

Še besedo o tvojih načrtih kot pesnik, esejist, tudi dramatik.

Rad bi, da bi mi Kulturna akcija izdala zbirko esejističnih zapisov Srečanja, ki jih včasih objavljam v Glasu. Snujem novo dramsko delo. Pregarja me prevod Eliotovih kvartetov, ki bi jih želel natisniti. Nazadnje...

(Pesnik se je nasmehnil in zamahnil z roko. Ni več govoril. Dvignila sva kozarce in se hkrati glasno zasmejala.)

ni, buenos aires, julij 1971

slovenska prisotnost v svetu

slovenska
kapela
v washingtonu

spomenik
slovenske
vere in kulture
v svobodni
ameriki

Slovenska v Avstriji živeča pesnica MILENA MERLAK, soproga pisatelja Leva Detele, se odlično uveljavlja v nemškem kulturnem svetu po prevodih svoje poezije. Že lani je švicarski dnevnik Die Tat v rubriki Poezija (glavni in hkrati kulturni urednik tega znanega žüriškega časopisa je pomembni švicarski pesnik Erwin Jaekle) objavil 5. septembra v nemškem prevodu pesem naše pesnice Smrt nesrečnice; 24. oktobra ji je sledil natis pesmi Izgubljeni otrok. 6. marca letos pa pesmi Slepčeva jutranja molitev. Vse pesmi so iz pesniške zbirke Milene Merlak „Sodba od spodaj“, ki je izšla v Trstu 1964. V nemščino jih je prevedla v Münchnu Hilde Bergner. V dunajski reviji Tagebuch je januarja 1971 izšel članek avstrijske pesnice in prevajalke iz jugoslovanskih jezikov v nemščino (Krlježa, Andrić) Ine Jun Broda o književnem položaju v Jugoslaviji. Za uvod v svoj esej je pisateljica postavila verze

Milene Merlak o majhnih narodih iz pesmi Demonstracija, ki je izšla v drugi pesniščini zbirki „Beseda brez besede“ (London 1968). Več pesmi Milene Merlak pa je izšlo v zadnjih letih tudi v srbohrvaščini v londonski reviji Naša reč.

IRENA MERŠOL, hči znanega slovenskega zdravnika, bivšega primarija dr. Valentina Meršola, je sekcijski šef na oddelku za vesoljsko biokemijo (space biochemistry). 26. aprila letos je predavala v Houstonu (Texas) na večdnevnom mednarodnem zborovanju znanstvenikov, ki se ukvarjajo z vesoljsko medicino in biologijo. – Njen brat dr. VALENTIN F. MERŠOL, izvedenec za otolaringologijo, je bil imenovan za asistenta profesorja v svoji stroki na Western Reserve University Medical School, ki slovi kot druga najboljša medicinska šola v Združenih državah.

PODPRITE SLOVENSKO USTVARJALNOST –

BODITE PODPORNİ ČLAN SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE I

odprto pismo dr. vladimira truhlarja siju slovenske svobode

Profesorja Truhlarja odprto pismo Siju Slovenske Svobode je prišlo v roke uredniku Glasa prav v času, ko sem se odločil, da Truhlarja v kakem slovenskem listu javno branim proti ponovnemu, večkrat nizkotnemu neobjektivnemu napadanju in smešenju, ki ga je bil zadnje čase deležen s strani Sija Slovenske Svobode. Kot duhovnik in njegov nekdanji gojenec imam to za svojo dolžnost, posebno še, ker se na ponovne napade ne sam ne kdo drug ni oglašil k obrambi. Ker je sedaj s tem odprtim pismom dr. Truhlar sam spregovoril in je pismo odbor Slovenske kulturne akcije na profesorjevo prošnjo sklenil objaviti v Glasu, se želim svoje dolžnosti do sobrata odvezanega. Pa tudi sicer bi ga jaz nikoli ne mogel tako učinkovito braniti, kot to lahko sam storil.

Buenos Aires, konec julija 1971.

dr. Alojzij Kukuljica

Dragi NT, Muranus itd!

Raje bi se bolj osebno obrnil na vas (npr. „Dragi France Dolinar itd.“), a kako, ko se pa bojite na dan s svojimi pravimi imeni! Ste pa res pogumni junaki!

Saj zadnji čas vašega SSS niti ne berem ne. Dve aprilski številki, ki so ju z univerze poslali za menoj na počitnice, sem pa vendarle vzel v roke, ker me nekateri iz emigracije, posebno iz južnoameriške, sprašujejo, zakaj ne odgovarjam – tako pravijo – na laži in klevete, s katerimi me že dalj časa obsipavate, pa bi rad tudi njim odgovoril kar s temle pismom.

Vašega pisanja – sem rekel – zadnji čas sploh ne berem. Saj ga pri najboljši volji ne morem jemati za resno. Nekateri „vesti“ o meni so tako smešne, da pri njih – upam – tudi večina bralcev takoj začuti, iz česa so zvite. Saj vendar bralci ne bodo verjeli – kakor 15. aprila poroča vaš nepodpisani, – da sem si za Titov obisk v Rimu „dal izdelati novo obleko“ (moja najnovejša je 4 leta stara), – da sem „karton za uradni avto“ „vsem s ponosom kazal“ (listka za avto nisem nikomur pokazal), – da me „je Tito sam predstavil Jovaniki“ (ko je prišla med duhovnike, me ni bilo več na sprejemu, tako da se ji nisem niti sam predstavil niti me ni kdo drugi), – da sem bil „na obeh sprejemih v civilu, seveda s kravato“ (na obeh sem bil v clergermanu s kolarjem), – itd. Le kdo bi tako blagó – z neslanostmi, ki slede – verjel! Dragi gospodje NT, Muranus itd., mar res ne veste, kako se vam ljudje – razen kakšne peščice – pri takemle pisanju smejejo? Zato pa: le nadaljujte z njim, nekaj veselja vendarle pripravljate s svojim delom...

Smešite se tudi s pisanjem o mojem imenu. V časih, ko je iz Jurčeca postal Jurcec, bi pravzaprav ne smelo prese-nečati, da se je srečala na imenu mojih prednikov po očetovi strani pozneje – v deželi, kjer s tem znamenjem niso vedeli kaj početi – zgubila. Tako smo bili tudi mi v Gorici in pozneje na Jesenicah (po krstnem listu) Truhlarjevi in mene osebno so klicali za Vladimira. Če sem zdaj spet navezal na to tradicijo (posebno, ker mi je postalo zoprno vlačiti s seboj dve osebni imeni) – kdo mi more to pravico kratiti! In če sem kot nižješolac v Ljubljani na svojo roko in proti krstnemu listu uvedel pri sebi za družinsko ime strešico (res ne vem, zakaj sem jo) – potem naj NT, če hoče, „pubertetno duševnost“ pripiše temu nižješolcu. Sam dobro ve, da sem že na gimnaziji s strešico spet prenehal. Nikoli pa nisem svojega imena pisal „Truhlarž“. In zakaj ne bi smel – ker me je koncil s svojim poudarkom naroda in krvi tako poučil – danes s ponosom gledati na materin slovenski rod, – na deda Janeza Malnerčiča, več desetletij župana slovenske Divače, – na njegovo hišo, ki je menda najstarejša kraška hiša (časopisju domá je v svoji arhitekturi „zgodovinsko“ poslopje in „spomenik“). Tisk jo predstavlja za lep primer tiste kraške hiše, ki je – po podobi Franceta Steleta – le kraška zemlja sama, ki je dvignila svoje skale in so te še vse povezane s tlom. Jaz bi Steletovo podobo te povezave s kraško zemljo raztegnil še na ljudi po teh hišah, na Kraševce same, na svojega deda – in kdo more zanikati, da je njegova kri tudi v meni!

NT je v številki z dne 15. aprila objavil člančič „Nove dogodbe v aferi Truhlar“, v številki z dne 30. aprila pa člančič „Truhlar v varstvu enega meča“. Zakaj se, dragi NT, po eni strani strahopetno skrivaš, po drugi pa nesprenetno razkazuješ svoj poznani besednjak: „ukasnile“, „usekavost“, „slavopojsko“, „izpodbijaški“, „značajske krnjave“ itd.!?

Očitaj mi „pubertetno duševnost“ in „nezrelost“. A odmi-sli-vaj od naju, pa se mirno vprašajva kako je z zrelostjo tehle dveh človeških podob: Na eni strani človek, ki se je s svojim resnim in vztrajnim delom povzpел recimo na mesto rednega univerzitetnega profesorja, – ki ob svoji profesorski službi tudi mnogo piše, in sicer tako, da mu knjige prevajajo na razne jezike ter ga vabijo k sodelovanju pri raznih mednarodnih revijah, leksikonih in enciklopedijah, – ki svojega dela ne omejuje na mednarodno univerzo, kjer predava, marveč se hkrati s svojim pisateljskim delom solidarno pridružuje vsem naporom za krščansko kulturo v svoji domovini. Na drugi strani človek, ki ni dovršil svojih študij, čeprav je desetletja to poskušal, – ki se desetletja ni vključil kot samostojen delovni član v človeško skupnost, – ki je bil zato desetletja drugim v breme, – ki se ni znal vključiti v zdrav razvoj sveta in Cerkve. Kaj se ti zdi, dragi NT, na kateri teh dveh podob je več zrelosti?

Praviš, da nimam „pastoralne odgovornosti“, – da se je škof Rožman o moji spiritualski službi izrazil: „Nikoli več tako mladega sprituala!“ Ne vem, na kaj bi se take besede mogle nanašati. Vsekakor si jih pri svoji „zgodovinski“ metodi – o njej še pozneje – lahko izmišljal kolikor hočeš. V emigraciji je precej duhovnikov, ki so me takrat imeli za sprituala. Če res iščeš resnico, ti lahko oni pove-do, kaj mislijo o moji službi. Čudno bi bilo tudi, da bi takega človeka, kot me ti predstavljaš, zadnja leta sama rimska kongregacija za semenišča vabila k sodelovanju pri njeni reviji „Seminarij“ in prosila za sestavke o vzgoji bogoslovcev. Podobno me zadnja leta vabijo k so-delovanju tudi izdajatelji velikih komentarjev ozir. pokon-cilskih del (v zvezi z rimskimi kongregacijami) o vzgoji duhovnikov in redovnikov. Zaradi pomanjkanja časa jim niti ne morem vedno ustreči.

Pripisuješ mi „narcistično samozaverovanost“. Praviš, da mi „mednarodno“ slavo pripravlja revija „Sette giorni“ in „tisk jugoslovanske partije“. Le čemu, dragi NT, bi bilo to potrebno? Jaz sem mednarodno poznan – in to mirno izjavljam, pa mi še toliko očitaj „samozaverova-nost“, – ker so mi knjige in spise prevedli na italijanski jezik, na španskega, nemškega, angleškega, francoskega, holandskega, portugalskega. Podobno zaradi sodelovanja pri mednarodnih revijah, leksikonih, enciklopedijah. Konč-no zaradi svoje profesure na mednarodni univerzi, kjer ni-sem kak „adjunctus“, temveč redni profesor s predavanji, obveznimi za ves letnik teološke fakultete.

Dalje predstavljaš moje delo in pisanje kot rušenje sloven-skega katolicizma. Imaš me za „izdajava“, za „razkroje-vavca slovenskega odpora zoper komunizem“. Z mastnimi črkami daš tiskati moj stavek, po katerem je „neokrnjen človek slovenskemu krščanstvu prav tako potreben kot slovenskemu marksizmu“ (kakor da bi v tem ne bila ute-lešena ena izmed osnovnih koncilskih tez!), le da pri tem „marksizem“ potvoriš v „komunizem“, ker ti ta beseda bolj rabi (kakor da bi med obojuni ne bilo razlike!). Res, poštena „zgodovina“! Kot je Rahner po notici „Rahner o Küngu“, „glavni utemeljitelj izpodbijaške demagogije v ka-toliški teologiji“, sem jaz po tvojem „profesor izpodbijaš-ke ‘duhovne teologije’“. A boš že moral, dragi NT, spre-jeti sledeče dejstvo: Od leta 1956 sem redni profesor teo-loške fakultete na Gregorijanski univerzi in s tem po rimski kongregaciji za univerze od Cerkve popolnoma pooblaščen za službo teologa v njej. To službo zares opravl-jam z vso zavestjo dolžnosti, a tudi prav, ki jih imam v njej; tudi z zavestjo vsega zakonitega pluralizma v njej.

še o popravljanju „pravega“

KO OCENJUJEMO pravost nekih spoznatkov, svojih ali tujih, ne smemo prezreti še nečesa. V vsakem spoznatku, ki je spoznanje, torej zadetjete resničnosti, res dojamemo kot resničen vid stvarnosti, ki je resničen. To, kar smo v spoznatku zajeli, imenujmo dojem! Tak dojem v naši zavesti ni strogo omejen, omejen. Poleg jasno dojetega jedra spoznatka vsebuje še bolj ali manj obrobne, od jedra oddaljene, bolj ali manj zadete vide stvarnosti. Ti pa niso niti tako gotovi, kakor je morda jedro, še manj tako jasni. Nekaj bolj nakazujejo, kakor pa jasno ugotavljajo.

Včasih pa se misleca kak njegov uvid celo tako polasti, da ga oslepi za vse druge strani stvarnosti, ker pretirava pomen osrednjega uvida. S tem obodne uvide zanika ali vsaj pozablja, ker se ne skladajo z osrednjim uvidom, kakor ga tolmači. J. Maritain to dejstvo večkrat omenja, na kratko tudi, ko očrtuje naravo filozofije Heraklitove in eleatske. O prvem pravi: „Ena stvarnost, ki jo je dojel v bitjih, se ga je s tako silo polastila, da ga je zaslužila za zmeraj. Ta stvarnost je sprememba, fieri, nastajanje.“ O zastopniku eleatske šole Parmenidu pa ugotavlja: „Kot Heraklit v istem času, je Parmenides ostal jetnik bitja in je videl le eno: kar je, je in ne more nehati biti; bitje je, ne-bitje ni.“ (Introducción general a la filosofía. Španski prevod, Buenos Aires 1948, str. 36 in 45.) Zato je Heraklit verjel le v spremembo in ni videl v stvarnosti nič stalnega, Parmenides pa je spremembo sploh tajil in priznaval dejanstvo le bitju.

Napačnost spoznanja torej ni nujno le v nezadetu stvarnega. Lahko je tudi v premočnem poudarku nečesa stvarnega, zaradi česar se zasene ali izloči ostala stvarnost. Pravi se, da so krivoverstva prvenstveno pretiravanje nečesa pravega in šele drugotno zanikanje drugega pravega. Pa tudi kadar se nekemu središčnemu uvidu ne predamo toliko, da bi oslepeli za vse drugo, morejo ti drugi vsaj izgubiti jasno podobo in se morejo različno tolmačiti. Saj nekaj le nakazujejo, ne pa razločno ugotavljajo.

RAZEN TEGA naši spoznatki niso toge, mrtve bitnosti, nekaki tuji v naši zavesti. So nekaj živega, in vse, kar je živo, se razvija, se spreminja. Tudi naši spoznatki, oziroma

v njih zajeti dojmi. Po svoji naravi vsako spoznanje teži k lastni popolnosti, hoče postati popolno spoznanje. Ker robeno konkretno spoznanje ni tako, saj nobeno ne zajame vse stvarnosti v vsej globini in brez senčice zmote ali vsaj nejasnosti, ga skušamo potem v sebi, zavestno ali podzavestno dodelati. Včasih ga pri tem naravnost popačimo, a tudi kadar ga zgrešimo, utegnemo bolj razviti kako sestavino dojma, ki ni bila povsem jasno zajeta, ki je ostala ob robu dojma. Ob tem pa utegnemo celotnemu dojmu dati drugačno barvo, celo drugačen pomen, in tako lahko postane manj pravilen, kakor je bil v prvotnem uvidu.

Pa moremo iti še dalje. Naši uvidi ali zajemi dojmov potrebujejo, da morejo imeti trdnjše obstoj, nekega izraza, notranje in zunanje strukture in formulacije: preliči jih moramo v pojme in te v besede in stavke. Tudi če se nam je posrečilo, da smo jim dali zares povsem prikladen izraz, da smo z njim zares povedali to, kar smo v uvidu dojel (kar se menda nikoli brez ostanka ne zgodi), dobi sedaj pojmovni ali besedni izraz svoje življenje. Pojmi, pa besede in stavki so najprej že naprej pripravljene posode za novo vsebino; nismo jih ustvarili za izraz prav tega svojega spoznatka; marsikdaj imajo več pomenov in sopomenov ali pripomenov; včasih bolj izdajajo, kakor pa zvesto ohranjajo dojem, ki se jim je zaupal. Potem pa jih mora vsakdo, ki jih hoče razumeti, zopet nekako oživiti v lastni zavesti, pri čemer jim utegne pripisati pomen, ki ni povsem isti, kakor smo jim ga dali, ko smo v njih izrazili svoj spoznanek. To celo tedaj, ko zares skrbno in pošteno hoče dojeti to, kar smo želeli povedati. Marsikdaj pa nekdo hoče brati ali slišati v naših izjavah povsem kaj drugega, kdaj celo zavestno in nepošteno podtika kaj, kar sploh nima z našimi mnenji nič opraviti. Dojem našega uvida se tako marsikdaj more umeti drugače, kakor je bilo mišljeno, zlasti še kadar se hoče drugače umeti.

Tako se morejo iz istih, recimo, pravih spoznanj razviti mnogi, različni nauki in nazori, nekateri bolj drugi manj pravilni, ki se morejo vsi sklicevati na isto prvotno spoznanje, katerega ali le različno tolmačijo, ali bolj razvijejo to ali ono njegovo prvino, ki je v prvotnem dojmu imela

— obrni —

ODRTO PISMO...

Znotraj tega dajem tudi svoj delež za današnje življenje teologije. Vi me seveda skušate proglasiti za „satelita“. Počenjajte, kar hočete, a ne boste izbrisali dejstva, da sem s svojo intuicijo in sintezo (ki je po tebi, ker ne veš za kaj gre, seveda „kompilatorstvo“) ter s svojo aplikacijo novih teoloških uvidov na duhovno tematiko, dal duhovni teologiji, posebno izkustveni, kot mi to priznava mednarodna kritika, resničen delež. Nova knjiga „Osnovni pojmi duhovne teologije“, ki se tiska pri Queriniani v Bresci, je dejansko prvi traktat te stroke v njeni revidirani obliki — kot traktat o krščanskem izkustvu in o uvajanju vanj. Čigav „satelit“ sem tu? Prihajanje akademsko leto bom začel z novim znanstvenim seminarjem „Izkustveno branje pisem sv. Pavla“. Čigav „satelit“ bom pri tem delu? Kdo se je že sistematično lotil izkustvenega jezika sv. pisma, — kdo odpira ta pristop k svetemu pismu? Profesorji našega Bibličnega instituta ga ne poznajo, a so prepričani, da je jezik sv. pisma res izkustveni jezik. Da v svojem znanstvenem delu hodim pota, ki vam niso po volji, je jasno. A si ne dam jemati pravice, odločati se znotraj zakonitega pluralizma za pozicije, ki se mi po lastnem teološkem razmisleku in po vesti zde najboljše. Vaša teologija, dragi NT, kolikor je pri njej sploh mogoče govoriti o teologiji in ne o nevednosti, mi je — odkrito rečeno — zaostalo in bednost. Pa saj vam teologija niti ni nekaj prvorednega; prvoredna vam je politika; njej se vaše teološke pozicije prilagajajo; barikadirate se v takih, ki bi vam še kakorkoli mogle podpreti vašo politiko; ta pa je grozotno bolna in nezrela.

Kam ste zašli, tudi ti zgovorno dokazuješ! Koliko izmišljotin in nepoštenja na majhnem prostoru! Izmišljotina je, da sem sam dal pobudo za razgovor z Marjanom Sedmakom, — da sem dal komu za seminarsko nalogo temo „Konstatacija na Portugalskem“ (čeprav bi bila teološka analiza take kontestacije primerna in koristna vaja za znastveno

delo), — da sem avtor nepodpisanega članka „Primer Truhlar in dva meča“ (in po kakšnem „znanstvenem“ sklepu prihajaš do te trditve: ker ni podpisa, je avtor Truhlar — da bi to mogla biti redakcija, do tega v svoji „znanstveni“ moči nisi prišel!), — da „predobro vem, da se večina naklade (Pokoncilskega katoliškega etosa) nahaja še vedno v skladiščih Mohorjeve“ (jaz prav obratno, „predobro vem“), — itd. (Mimogrede: „Katolicizem v poglobljenem procesu“ ni pošel v treh mesecih, kakor je poročala revija „Sette giorni“, ampak že v dveh.) Ne, dragi NT, za zgodovino res nisi: zgodovina se ukvarja z dejstvi, a dejstva tebi ne gredo.

To so le nekatere točke bogatega repertoarja nepoštenosti, ki ste jo, gospodje pri SSS, izlili v aprilске člančice o meni. A mislim, da sem jo zadosti razkril. Podoben je tak repertoar v vaših prejšnjih člančicah, ki se jih spominjam, podoben verjetno v poaprilskih, če jih je kaj, in podoben bo verjetno v vašem bodočem pisanju proti meni. A verjetno se spet dolgo ne bom oglasil, če se bom sploh še. Zakaj ne bom odgovarjal na vaša natolčevanja? Prvič zato ne, ker gre za natolčevanja. Če bi šlo za dejstva, ki bi jih pisci pri SSS morda napačno razumeli, bi bilo mogoče s pojasnili nesporazum odpraviti. A izmišljotine — mar naj te pojasnujem! Drugič bi na vsak odgovor SSS odgovoril z novimi izmišljotinami in klevetami, kot se je to zgodilo ob mojem edinem kratkem odgovoru doslej. Tretjič je dialog mogoč le z ljudmi „dobre volje“. A iz vašega pisanja „sije“ nekaj čisto drugega. Četrtrič me pa pisma sama, ki jih prejemam iz zamejstva, prepričujejo, da večina emigracije že ve, za kaj gre pri vašem pisanju in se ne pusti zavažati. Nepoštenje, laži, klevete škodujejo vam, — vas razkrajajo, — razkrajajo v vas človeka in kristjana.

S pozdravi
Vladimir Truhlar

7. julija 1971.

bolj obhoden značaj. Zgodovina človeške misli ponuja mnogo zgledov za to. Pomislimo le, kako so razne filozofske šole umevale in razvijale uvide Sokratove, ali koliko miselnih tokov, pravih ali nepravilnih, se sklicuje na uvide in nauke sv. Avguština! Zlasti se to godi tistim mislecem, ki so prodrli globlje k virom misli, kakor pa so mogli te pozneje povsem dodelati, ki so bili, kakor pravimo, bolj izvorni kakor pa sestavni misleci.

Kar se lahko zgodi spoznanju v velikem, se seveda dogaja tudi v malem. Naša lastna spoznanja, tudi kadar so v svojem izvoru, v prvotnem uvidu pravilna, se morejo že v naši lastni zavesti, in ne da bi se tega zavedeli, bolj ali manj oddaljiti od prvotnega dojma. Tedaj potrebujejo popravilo in jo morejo dobiti v srečanju z drugačnimi spoznanji. Posebej še, kadar ti bolje tolmačijo kako prvo tudi našega spoznanja, katero smo v nadaljnji dodelavi zamenjali ali preveč poudarili ali nerodno obrnili, ali pa kadar so to storili drugi, ki nas s tem opozore, če ne na nepravilnost, pa vsaj na nejasnost, na nedodelanost našega spoznanja. Vsako pobudo, ki jo moremo dobiti, moremo izkoristiti, da svoje spoznanje popravimo.

PA JE še nekaj. Ko stvarnost raziskujemo, ko ji stavimo vprašanja in iščemo odgovorov nanja, delamo to vedno v nekem položaju in iz njega. Živimo v neki družbi in v nekem času; od obojega smo odvisni tudi v svojem mišljenju. Ne moremo se jih čisto otresti; le veliki duhovi morejo, do neke mere, to doseči.

To se pravi, v prvem primeru, da s skupnostjo, v kateri živimo, iz katere smo zrasli in v kateri smo bili vzgojeni, delimo mnoge nazore, ki jih imamo za povsem trdno prave, ne da bi jih sploh skušali preveriti. Z vsemi tega niti ne moremo storiti, saj bi se potem vsakdo in v vsakem primeru moral vrniti na prvi začetek in človeštvo ne bi daleč prišlo v svojem razvoju. Le tedaj ko nam kako novo spoznanje močno pretrese in omaja vero v prevzeto izročilo, le tedaj ga skušamo v tisti točki preveriti in morebiti popraviti. Običajno pa iz izročila živimo in iz njega vznikajo tudi naša nova vprašanja stvarnosti. Izročilo celo omejuje naše vidno polje, zastira naš duhovni pogled, da marsičesa ne vidimo ali se njegovega pomena vsaj dovolj ne zavemo, kar pa bi nas utegnilo bolj približati resnici in nas prisiliti, da bi svoje dotedanje nazore preverili in popravili. Mnogo lažje vidimo v raziskovani stvarnosti potrditev svojih nazorov, zlasti kadar so nam tudi osebno ljubi iz kakršnih koli razlogov, kakor pa njihovo celotno ali delno nepravilnost. Tako preradi vztrajamo celo pri predsodkih, glede na katere je drugim, pa tudi nam samim, ko smo se jih morda vendarle otresli, težko umeti, kako smo jim mogli dajati vero, kakor smo jim.

Izročilo samo po sebi ni nepravilno; ni nujno, da nas omejuje ali zavaja v našem spoznavnem naporu. Nasprotno, mnogokrat nas podpira. V vsakem posameznem primeru pa ga moramo vendar presojsati kritično. To tudi zato, ker so spoznanja, ki jih vsebuje in ohranja, morda bila spoznanja drugačne stvarnosti, kakor pa je ta, s katero imamo mi sedaj opravka.

ČEPRAV je resnica, ki je kdajkoli bila resnica, vedno in in za vedno resnica, ima naše spoznanje resnice svoj časovni (in marsikdaj tudi krajevni) predznak. Preprost primer nam bo ponazoril, kaj tu mislimo. Če se zjutraj ob štirih zbudim in ugotovim, pravilno, da je vreme lepo in bom mogel na izlet na planine, nikakor ni njuno, da bo to veljalo tudi ob šestih, ko bi moral na pot. Spoznanje, da je bilo (ob štirih) lepo vreme, je bilo pravilno, torej resnično. Malo tvegan je pač bil sklep, da zato morem iti na izlet. Do šestih pa se je lahko stvarnost spremenila in za to spremenjeno stvarnost prejšnja ugotovitev ni več veljala. Ne da to, kar je poprej bilo resnično, sedaj ne bi bilo več: za vedno ostane resnično, da je ob štirih bilo lepo vreme. A prav tako velja, in za vedno, resnica, da ob šestih vreme ni bilo lepo.

Ta vsakdanji primer kaže, kako je mogoče, kar sem nekje že napisal, da smo lahko kdaj v čem imeli prav, da pa lahko ni več prav, če isto sedaj mislimo in na sedanji trenutek naobčramo. Stvarnost, o kateri hočemo soditi, in še bolj stvarnost, katero hočemo oblikovati, moramo vedno in vedno znova raziskovati, da v vsakem primeru in času dobro vemo, kakšna je. Le tako je naše prizadevanje lahko pravilno in uspešno.

Primer pa kaže tudi, kako vsa naša spoznanja, tudi tista, ki so bila pravilna, potrebujejo v vsakem primeru kritiko in popravilo. In moremo reči, da je taka kritika zlasti naloga filozofov, v najširšem pomenu besede, kakor jo uporabljamo v teh razmišljanjih. In da je največja vrлина filozofska ponižnost, ki je vedno odprta za kritiko in za popravilo svojih naukov, največja grehota filozofa pa je domišljava zave-rovanost v svoj prav, iz katere sodi vse drugo.

Sv. Tomaž Akvinec, ki je imel nekaj skušnje v tej zadevi, pravi nekje (ali vsaj tako ga je umel I. M. Bochenski), da je le malo ljudi, ki so sposobni po dolgi dobi in ne brez primešanih zmot rešiti temeljna filozofska vprašanja. (I. M. Bochenski, *Introducción al pensamiento filosófico*. Šp. prevod, Barcelona 1970, str. 31.) Zakaj bi tedaj za kogarkoli bilo nerodno dopustiti ali celo priznati možnost, da se je v čem zmotil?

v i n k o b r u m e n

knjige knjige knjige

• V zbirki Misel in čas pri Cankarjevi založbi je izšla knjiga filozofa dr. Fr. Jermana „Med logiko in filozofijo“.

• Svojski meditacijski roman je knjiga „Pot do sebe“, ki ga je napisala pisateljica Joža Zagore in je izšel pri Cankarjevi založbi.

• Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je marca letos izšla tudi pesniška zbirka Hermana Vogla „Ko bom Bog postal“. – V 119. zvezku zbirke Kondor, pri isti založbi, so izšli „Odsevi“ Zofke Kvedrove; naslov je isti, kot ga je pokojna pisateljica dala svoji prvi zbirki črtic, ki je izšla leta 1902. Spremenno besedo je knjigi napisala Erna Muserjeva.

• Prav tako je pri založbi Mladinska knjiga izšel roman Antona Ingoliča „Pretrgana naveza“, ki je povest o mladih alpinistih in gornikih; pa Mirka Zupančiča „Dolina nešteti radosti –

Hiša na robu mesta“. – V zbirki Drama danes pa je izšla Vladimirja Kolarja in Giuseppe Bufalarija igra „Jadrán - morje miru“.

• Za študente je izšel v zbirki Kondor izbor krajših proznih umetnin Fjodora M. Dostojevskega. Zbirka obseže sedem krajših povesti in je naslovljena po eni od njih „Mali junak“. Pripravil je to rusko prozo in izbral Aleksander Skaza.

• V založbi Mladinske knjige sta v zbirki 5 enciklopedičnih izdaj izšli do zdaj že prvi dve knjigi: Frank Debenham „Odkritja in raziskovanja“, pa Fred Hoyley „Astronomija“.

• Izrednega pomena za slovensko kulturno zgodovino je prva knjiga Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev „Zgodovina agrarnih panog“, ki je izšla pri Državni založbi. Knjiga je monumentalna vsestranska zgodovina slo-

venskega kmeta od početkov tja do naših dni leta 1941. Delo je zasnoval Inštitut za zgodovino pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

• Za konec aprila je bil napovedan pri Državni založbi v Ljubljani izid angleškega prevoda Cankarjeve knjige „Moje življenje“ (My Life). Delo sta v angleščino prevedla Elza Jereb in Alastair Meckinnon. Državna založba že več let izdaja v prevodih dela najpomembnejših slovenskih besednih ustvarjalcev.

• Pri Državni založbi v Ljubljani so izšli Ivana Meštrovića Spomini. Pisec kipar je zajel v knjigi obdobje od 1904, ko je prvič prišel v Beograd h kralju Petru I., do leta 1947, ko se je odselil v ZDA. V Spominih je veliko dognanj, podatkov in ocen, ki so lahko zelo koristne sestavljalcem zgodovine našega stoletja.